

Euroopa Liidu
Nõukogu

Brüssel, 7. juuni 2024
(OR. en)

10777/24

SOC 429
EMPL 247
MI 579
COMPET 621
ECOFIN 647
EDUC 200
SAN 323
ELARG 78

MÄRKUS

Saatja:	Eesistujariik
Saaja:	Alaliste esindajate komitee / nõukogu
Teema:	Siseturu sotsiaalne mõõde – <i>Poliitiline mõttevahetus</i>

Delegatsioonidele edastatakse eespool nimetatud teemat käsitlev eesistujariigi suunisdokument, pidades silmas tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimuste nõukogu 20. juuni 2024. aasta istungil toimuvat poliitilist mõttevahetust.

Siseturu sotsiaalne mõõde

Poliitiline mõttevahetus: tööturu- ja sotsiaalpoliitika roll kõigi jaoks toimiva kestliku ühtse turu loomisel

Itaalia endine peaminister Enrico Letta esitas aprillis Euroopa Ülemkogu üleskutsest¹ lähtuvalt Hispaania, Belgia ja Euroopa Komisjoni palvel Euroopa Ülemkogule aruande „Much more than a Market – Speed, Security, Solidarity – Empowering the Single Market to deliver a sustainable future and prosperity for all EU Citizens“ („Palju enam kui turg – kiirus, turvalisus, solidaarsus – siseturu jõustamine kõigile ELi kodanikele kestliku tuleviku ja jõukuse tagamiseks“)². Seejärel kutsuti praegust ja tulevast nõukogu eesistujariiki üles tegelema aruandes esitatud soovitustega enne aasta lõppu³.

Aruandes soovitakse uuendada ühtset turgu ning antakse ülevaade selle loomisele järgnenud arengust ja tekkinud väljakutsetest: „Praegu, enam kui 30 aastat pärast ühtse turu loomist, on see jätkuvalt Euroopa integratsiooni ja väärtuste nurgakivi, olles võimas majanduskasvu, jõukuse ja solidaarsuse katalüsaator. Rahvusvaheline olukord on aga põhjalikult muutunud, mis tõstab esile vajaduse arendada välja uus ühtne turg.“ Aruandes kutsutakse üles viivitamata hoogustama ühtse turu vastavusse viimist praeguse olukorraga ja valmistama seda ette tulevikuks.

¹ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7-2023-INIT/et/pdf>.

² <https://www.consilium.europa.eu/media/ny3j24sm/much-more-than-a-market-report-by-enrico-letta.pdf>.

³ <https://www.consilium.europa.eu/media/14qnavxs/euco-conclusions-20240417-18-et.pdf>.

Poliitikavaldkondade vahelised seosed

Aruande kohaselt on selline tugevdatud ühtne turg hädavajalik, et saavutada õiglane, roheline ja digitaalne üleminek, mida EL vajab ning mis toetab tema majanduslikku ja sotsiaalset baasi: „Ülemineku struktuurne toetamine on Euroopa Liidu strateegilise raamistiku põhieesmärk. Arutelud ei tohi siiski keskenduda üksnes selle üleminekuga seotud kuludele. Väga tähtis on tõsta esile ulatuslikku kasu, mida see üleminek pakub nii kodanikele, ettevõtjatele kui ka töötajatele. Sellesse üleminekusse investeerimine ja selle rahastamine ei ole üksnes finantsotsus; arvatavasti on see kõige strateegilisem valik, mille EL saab teha, et tagada märkimisväärne konkurentsieelis ülemaailmsel areenil, säilitades ja arendades samal ajal sotsiaalseid standardeid, mille üle Euroopa on uhke.“ See on suuresti kooskõlas La Hulpe'i deklaratsiooniga Euroopa sotsiaalõiguste samba tuleviku kohta⁴, milles rõhutatakse püüdlemist sotsiaalse Euroopa poole, „eesmärgiga saavutada sotsiaalne ja majanduslik progress, tagada kõigile võrdsed võimalused, kvaliteetsed töökohad ja õiglased töötingimused, vähendada vaesust ja ebavõrdsust ning edendada ausat ja õiglast üleminekut kliimaneutraalsusele“.

Selles aruandes, mida tuleks käsitleda koos Mario Draghi tulevase aruandega ELi konkurentsivõime tuleviku kohta, osutatakse ELi ainulaadsele sotsiaalse turumajanduse mudelile ning rõhutatakse majandus- ja sotsiaalpoliitika omavahelisi seoseid: „ELi ühtse turu tugev sotsiaalne mõõde edendab kaasavat jõukust, tagades kõigile võrdsed võimalused, töötajate õigused ja sotsiaalkaitse, toetades samal ajal majanduskasvu ja konkurentsivõimet. See tugevdab Euroopa Liidu pühendumust solidaarsusele, ebavõrdsuse vähendamisele ja kõigi kodanike heaolu edendamisele kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba väärtustega, et saavutada sidus ja inimkeskne liit.“ See on sama omavaheline seos, mida on rõhutatud kavandatavates ja nõukogule heakskiitmiseks esitatavates järeldustes, mis käsitlevad tööturu, oskuste ja sotsiaalsete reformide ning investeeringute rolli vastupanuvõimelise majanduse jaoks. Nendes järeldustes rõhutatakse inimeste heaolu ja majanduskasvu vastastikku tugevdavat olemust.

⁴ <https://belgian-presidency.consilium.europa.eu/media/bj0adazv/declaration-finale.pdf>.

Soovitused

Aruandes leitakse, et ühtse turu tugevdamiseks peab EL tagama rahastuse tulevastele väljakutsetele, nagu rohe- ja digipööre, ja tugevale strateegilisele autonoomiale, sealhulgas tugevdatud kaitsele. Sellega seoses esitatakse aruandes mitu konkreetset soovitust, milleks on muu hulgas nn viienda vabaduse loomine, et edendada teadusuuringuid, innovatsiooni ja haridust ning oskuste arendamist, säästude ja investeringute liidu (uuendatud kapitaliturgude liidu) loomine, et säilitada Euroopa erasäästud ja meelitada ligi lisavahendeid välismaalt, läbivaadatud riigiabi juhtimise raamistik, meetmed maksustamise killustatuse vähendamiseks ning riigihangete strateegilisem kasutamine.

Lisaks rõhutatakse aruandes VKEde erilist tähtsust ühtse turu jaoks ning pakutakse välja ELi äriõiguse koodeks, mis annaks liikmesriikidele nn 28. režiimi ühtsel turul tegutsemiseks ning kujutaks endast kehtiva ELi õigusraamistiku süstemaatilist kodifitseerimist ja täiendamist uute Euroopa vahenditega. Selline kord hõlmaks ka tööõiguse elemente. Samuti nõutakse aruandes ajutise piiriülese teenuste osutamise takistuste kõrvaldamist.

Letta aruanne sisaldab mitut ettepanekut tööturu ja sotsiaalvaldkonna kohta. Kesksel kohal on paigalejäämise vabadus, mis täiendab liikumisvabadust: „Vaba liikumine on väga väärtuslik, kuid see peaks olema valik, mitte vajadus.“ See nõuab poliitikameetmeid piirkondliku tasakaalustamatuse vähendamiseks, sealhulgas tugevat ELi ühtekuuluvuspoliitikat ja muid rahastamisvahendeid ning tehnilist abi stagneeruvatele, mahajäänud ja/või ajude äravoolu ja rahvastikukao all kannatavatele piirkondadele. Lisaks kutsutakse raportis üles looma toetusmehhanisme ELi kodanikele, kes pöörduvad pärast välismaal töötamist tagasi oma päritoluriiki, ja tehakse ettepanek kehtestada ELi erikord digitaalsete piiriüleste töötajate jaoks.

Sellega seoses märgitakse aruandes, et „oluline probleem on eluaseme taskukohasus, mis ohustab paigalejäämise vabadust ka vastuvõtvates piirkondades, mitte ainult rahvastikukaoga piirkondades. Paljudes ELi linnades ja piirkondades on suur taskukohaste eluasemete nappus.“ Aruandes soovitatakse vaadata läbi selliste ELi vahendite ja poliitikameetmete ülesehitus ja kohaldamine, millel on otsene või kaudne mõju riikide eluasemeturgudele, ning luua eluaseme taskukohasuse rakkerühm.

Selleks et tööjõu liikuvust veelgi hõlbustada, teeb Letta ettepaneku vähendada takistusi, milleks tuleks laiendada kutsekvalifikatsioonide automaatse tunnustamise süsteemi, vaadata läbi kutsealase reguleerimise vajadus ja ulatus ning lihtsustada akadeemiliste kvalifikatsioonide tunnustamist ja edendada õpirännet. Lisaks kutsutakse raportis üles parandama sotsiaalkindlustuse koordineerimist ja jätkama digitaliseerimist, kuna digitaliseerimisel on tohutu potentsiaal edendada õiglast liikuvust ja lihtsustada menetlusi. Seepärast tehakse aruandes ettepanek, et kõik liikmesriigid rakendavad täielikult sotsiaalkindlustusteabe elektroonilise vahetamise (EESSI) süsteemi ja osalevad Euroopa sotsiaalkindlustuspassi (ESSPASS) katseprojektides seoses porditavate dokumentide, sealhulgas Euroopa ravikindlustuskaardi digitaliseerimisega.

Peale selle tehakse aruandes ettepanek tagada suurem sidusus muudetud ELi töötajate lähetamise direktiivi rakendamisel, et vähendada halduskoormust, liikuda lähetusdeklaratsioonide ühtse elektroonilise vormi suunas ja selgitada kolmandate riikide kodanike, sealhulgas ajutist tööd vahendavate asutuste kaudu töötavate või vahendajate kaudu värvatud isikute lähetamise õigusraamistikku⁵. Letta kutsub samuti üles tugevdama Euroopa Tööjõuametit, kiites heaks eesistujariigi Belgia aruandes „Fair mobility in the EU and the role of the European Labour Authority“ („Õiglane liikuvus ELis ja Euroopa Tööjõuameti roll“)⁶ esitatud soovitused. Üldisemalt pooldab Letta alltöövõtutavade reguleerimist, et vältida ekspluateerimist ning tagada vastavus töö- ja ohutusstandarditele.

Töötervishoiu ja tööohutuse puhul nõutakse aruandes siduvamaid norme, mis puudutavad vaimset tervist, sealhulgas stressi ja läbipõlemist, ning kliimamuutustega seotud riske, tuginedes Euroopa Tööohutuse ja Töötervishoiu Ameti (EU-OSHA) suunistele⁷. Aruandes soovitatakse seada prioriteediks üksikasjaliku statistika kogumine, eelkõige lähetatud ja liikuvate töötajatega seotud vahejuhtumite sageduse ja tõsiduse kohta, et töötada välja tõenditel põhinev ohutuspoliitika. Samuti kutsutakse üles võtma kasutusele hankesuunised, mis võimaldavad eelistada töövõtjaid, kes järgivad töötervishoiu ja tööohutuse standardeid ning järgivad sotsiaalse vastutuse klausleid.

⁵ Kooskõlas La Hulpe'i deklaratsiooni punktiga 20.

⁶ https://werk.belgie.be/sites/default/files/content/news/report_ela_eu2024be_0.pdf.

⁷ Kooskõlas La Hulpe'i deklaratsiooni punktiga 24.

Üldisemalt tehakse aruandes ettepanek tugevdada tervisealast vastupanuvõimet, sealhulgas kliiniliste uuringute õigusaktide ühtlustamise kaudu. Samuti juhitakse tähelepanu sellele, et elanikkonna vananemine ja eelarve karmistamine kujutavad endast ELi tervishoiusüsteemile märkimisväärseid väljakutseid, mõjutades nii tervishoiuteenuste pakkumist kui ka nõudlust. Aruandes märgitakse, et vaja on rohkem pikaajalise hoolduse asutusi, koduhooldusteenuseid ja spetsialiseerunud tervishoiutöötajaid, kes on koolitatud tegelema eakate patsientide erivajadustega.

Koosõlas Val Duchesse'i deklaratsiooniga⁸ tunnistatakse aruandes sotsiaaldialoogi väga tähtsat rolli ELi ülesehituses ning kutsutakse üles võtma ambitsioonikalt üle miinimumpalga direktiivi ning integreerima riiklikesse tavadesse nõukogu soovitusel sotsiaaldialoogi tugevdamise kohta ELis ja tulevase Euroopa sotsiaaldialoogi pakti. Samuti märgitakse aruandes, et ühtset turgu reguleerivad normid peavad jätma ruumi kollektiivläbirääkimistele ja kohalikele esindusstruktuuridele.

Lisaks soovitatakse aruandes luua sotsiaalmajanduses osalejatele ühtsel turul tegutsemiseks sobivad tingimused, hõlbustades nende juurdepääsu rahastamisele⁹. Aruandes tehakse ettepanek kohandada riigiabi üldist grupierandi määrust sotsiaalsetele ettevõtetele, hinnata uuesti ebasoodsas olukorras olevate töötajate töölevõtmiseks antava abi norme ja võimaldada riigihangete strateegilist kasutamist sotsiaalmajanduse toetamiseks.

Peale selle kutsub Enrico Letta üles pidevalt investeerima üldhuviteenustesse ja käsitlema neid struktureeritult, eesmärgiga tagada, et kodanikud saavad kasutada oma põhiõigusi ja -vabadusi, ning teeb ettepaneku koostada kvaliteetsete üldhuviteenuste tegevuskava¹⁰. Nende teenuste tähtsust ei tohiks alahinnata: Cambridge Econometricsi varasemas uuringus¹¹ kasutatud meetodika alusel hindas Belgia föderaalne planeerimisbüroo¹², et üldhuviteenused ELis moodustavad 28,4 % kogulisandväärtusest (3721 miljardit eurot), 31,1 % kogu tööhõivest (65,2 miljonit töötajat) ja 19,7 % koguinvesteeringutest (632,6 miljardit eurot).

⁸ Kolmepoolne deklaratsioon tulemusliku Euroopa sotsiaaldialoogi pidamise kohta:
<https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=27309&langId=en>.

⁹ Vt ka La Hulpe'i deklaratsiooni punkt 23.

¹⁰ Vt ka La Hulpe'i deklaratsiooni punkt 31.

¹¹ Mapping evolutions in Public Services in Europe: towards increased knowledge of industrial relations (Ülevaade Euroopa avalike teenuste arengust: töösuhete alaste teadmiste suurendamine) (mai 2013).

¹² Statistical update on Services of General Interest (SGIs) (Üldhuviteenuste ajakohastatud statistika):
https://www.plan.be/uploaded/documents/202405230930470.REPORT_update_statistics_SGIs_13006.pdf.

Juhtimiselemendid

Aruanne sisaldab ka paljusid juhtimisele suunatud soovitusi, mis on tööhõive ja sotsiaalvaldkonna poliitikakujundajate jaoks väga olulised. Selles märgitakse, et tuleb arendada Euroopa andmeruume kõige tähtsamates sektorites, et edendada andmete jagamist ja kasutamist majanduse ja ühiskonna hüvanguks. Aruandes kutsutakse üles tugevdama küberturvalisust regulatsioonide, standardite ja tavade abil, mis kaitsevad elutähtsat taristut ja kodanike andmeid. Ehkki puudub otsene viide sotsiaalvaldkonnale (erinevalt Euroopa terviseandmeruumist), on see üleskutse igati kooskõlas kavandatavate järeldustega tööturu, oskuste ja sotsiaalsete reformide ning investeringute rolli kohta vastupanuvõimelise majanduse jaoks. Nendes järeldustes käsitletakse paremat juurdepääsu haldusandmetele poliitika hindamise ja mõjuhinna eesmärgil, tagades samal ajal isikuandmete kaitse.

Tõenditel põhineva poliitikakujundamise edasiseks parandamiseks ja tõhusa avaliku halduse edendamiseks tehakse Letta aruandes ettepanek tõhustada tehnilise toe instrumenti, mis pakub kohandatud eksperditeadmisi, et toetada avalike haldusasutuste reformi ja ajakohastamist kõigil tasanditel, võimaldades neil paremini rakendada ELi õigusakte ja ELi prioriteete. Aruandes soovitatakse edendada digitaliseerimist ja juhtimise ajakohastamist avalikes haldusasutustes, et kohaneda tulemuslikult digi- ja rohepöördega, ning tehakse ettepanek luua uus vahend – Euroopa haldusasutuste koostöö ja eksperditeadmiste edendamise pakt (PEACE) –, et võimaldada avalikel haldusasutustel tulevaste šokkidega paremini toime tulla. Kuigi aruandes ei ole seda märgitud, näib, et kõnealuses valdkonnas võib inspiratsiooni saada Euroopa avalike tööturuasutuste võrgustiku hästi toimivast koostööst. Ametiasutustevahelise koostöö edendamiseks teeb Letta samuti ettepaneku anda SOLVITile ELi õiguslik alus ning tagada tegevuse stabiilsus ja ühtsed menetlused.

Pidades silmas liidu eelseisvat laienemist, tehakse Enrico Letta aruandes ettepanek lubada kandidaatriikidel saada kasu ühtse turu eelistest valdkondades, mille puhul nad saavad olla kiiresti valmis järgima *acquis*'d, kaitstes samal ajal nii oma majanduse kui ka ühtse turu stabiilsust ning rõhutades ühistel väärtustel põhineva poliitilise integratsiooni tähtsust. Samuti teeb Letta ettepaneku aidata kandidaatriikidel arendada haldus- ja institutsioonilist suutlikkust võtta vastu ja optimaalselt kasutada ELi rahalisi vahendeid ning kutsub üles integreerima kandidaatriigid järk-järgult ELi struktuuridesse, et edendada tugevamaid sidemeid nende ja liikmesriikide vahel, aidata neil tunda end väärtustatuna ning kasvatada ühise ELi kogukonna tunnet. Lisaks pooldab Letta tugeva kaitseklauslite, üleminekuperioodide ja muude vahendite süsteemi väljatöötamist, et ennetada ja leevendada ühtse turu integratsiooni võimalikku kahjulikku mõju mõlemale poolele. See on väga asjakohane tööhõive ja sotsiaalküsimuste valdkonnas, kus tuleks õppida varasemate laienemiste käigus saadud kogemustest.

Eeltoodut arvesse võttes palutakse ministritel käsitleda alljärgnevat küsimusi.

- 1. Kuidas hindate Letta aruande ettepanekuid tööhõive, oskuste ja sotsiaalpoliitika kohta ning nende juhtimise kohta?*
- 2. Milliseid aruandes esitatud soovitusi tuleks käsitleda esmajärjekorras? Milliseid muid tööhõive, sotsiaalvaldkonna ja võrdõiguslikkuse küsimusi peate kestliku ja kaasava ühtse turu seisukohast kõige asjakohasemaks?*